

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

ראש השנה דף טו

עניין: דברי התוס' בעניין שבט דחדשים

דברי הגמ' ותוס'

בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג
ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים
או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה

דחדשים. אע"ג שצ"ל הפירות הולך אחר החמה שנאמר
(דברים לג) ממגד תצואות שמש ה"נ
כתיב (סע) ממגד גרש ירחים וגם
ישראלים מונין ללגנה:

ירושלמי כתובות פ"א ה"ב

כנותן אצבע בעין. אמר ר' אבון אקרא
לאלהים עליון לאל גומר עלי בית שלש
שנים ויום אחד ונמלכין בית דין לעוברו
הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין:

שבילי דוד או"ח סי' נה

ע"ז וצח"ס ס' ק"מ י"ד הקשה ה"א דליתא צ"ה דר"ה לחילכות
צ"ע ה"א שצ"ע דחדשים ולא לחילכות וצ"ע מעצרת
אזלין צ"ח ר"ז דחדשים וה"י טעם דצ"ע ר"ה לחילכות
נשום דכ"ז החמיל המענה וזה תלוי צ"ח ה"א וצ"ע
מעצרת ע"י"ן לא החמיל המענה וס"י דגם צ"ה המענה
נשועצד אל החדשים הו"ל דהסורה אמרה שצ"ע ר"ה
לחילכות וזה פלג מאור דל"כ קשה על חצ"ן ע"ז ע"ז
צ"ח צ"ח ז' ט"ס מעצרת דל"כ יגיע החצ"ן צ"ח וה"י
העצ"ע נשועצד לחדשים דלדעתו אפי' צ"ע מעצרת כ"ז
נש"ע העצ"ע הפעולה צ"ע כ"ז צ"ח ט"ס א"כ גם צ"ח
נוכח העצ"ע לעשות הפעולה ליה"ת חצ"ן:

שו"ת חתם סופר או"ח סי' יד

שבט, וכ' תוס', דחדשים אע"ג שבישול התבואה
הולך אחר החמה דכתיב ממגד תבואות שמש הכי
נמי כתיב ממגד גרש ירחים וגם ישראלים מונין
ללבנה עכ"ל, ולכאורה קושייתם קושי' עצומה דהרי
לעיל י"ד ע"א אמרינן שבט ר"ה לאילנות הואיל
ועבר רוב גשמי שנה, פירש"י ועלה שרף באילנות
ונמצאו הפירות חונטין מעתה, ועפירש"י עוד שם
ד"ה מאי קאמר וכו' ע"ש, וידוע ממגד תבואת שמש
קאי על פירות האילן וגרש ירחים קאי אפירות הארץ
כגון קשואים ואבטיחים כפירש"י בחומש, וא"כ
חניטת פירות האילן אין להם א כלבנה ומאי תירצו
ה"נ כתיב גרש ירחים ומה יתן ויוסיף מה שישראל
מונין ללבנה וכי מפני זה ישתנה שרף האילנות, וגם
אבל האמת יורה דרכו כי זה הכל נבנה על כללא
דכ"ל ירושלמי לאל גומר עלי ומייתי לי
ש"ך סי' קפ"ט סק"ג, והשרש דהטבע משועבדת
לתורתנו הקדושה, ובתולה שנבעלה אף על פי
שעפ"י טבע כבר גדלה זמן הראוי שלא יחזרו בתוליה
מ"מ כיון שעיברו ב"ד החדש הטבע משועבדת
לתורה והוחלש כחה וחזרת בתוליה, וכן מי שנעשה
בן י"ג שנה ויום א' עפ"י טבע חזקה שהביא ב'
שערות ונמלכו ב"ד ועיברו אפילו בדקנו ומוצאים
בו שערות הרי הם שומא ואם כבר אכל חלב ונתחייב
חטאת או מלקות נפטר מחיובו ע"י עיבור ב"ד, וכן
בן ט' שנים לביאה וכדומה, וכל זה ביאר להדיא
בתשו' מהר"י מינץ ס"ט דמייתי ש"ך הנ"ל ונאריך
בדבריו לקמן א"ה, והיינו דחידש לן ר"פ בסנהדרין
הנ"ל שמע מינה שתא בתר ירחא אזיל דהוה סד"א
דמטעם לאל גומר עלי ישתנו העתים ג"כ קמ"ל כיון
שזה אינו נוגע לתורה משום הכי עולם כמנהגו נוהג
לענין קור וחום, ומשו"ה מספקא לי' לר' יוחנן בר"ה
ט"ו הנ"ל כיון דשתא בתר ירחא אזיל וצינה וקור
במקומו עומד א"כ אין האילנות חונטים בט"ו בשבט
דלבנה אלא בט"ו דחמה, ופשיט לי' דלא כן הוא
אלא כיון דזה דבר הנוגע לתורתנו הקדושה
משועבדת הטבע לתורה ודיניה, וחונטים האילנות
כמו ברוב השנים בשבט הסמוך לטבת, ומי שאמר
לשמן וידליק אומר לחומץ וידליק והקור לא יזיק,
והיינו דכ' תוס' ישראל מונין ללבנה והטבע משועבדת
לה: